

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR MEROSIDA OTA-ONA MAS'ULIYATI VA FARZAND TARBIYASI

Muslimov Sherzod Akbarovich

Mustaqil tadqiqotchi

Samaqand davlat chet tillar instituti

muslimov.sherzod@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada Zahiriddin Muhammad Bobur merosida ota-ona mas'uliyati va farzand tarbiyasiga oid qarashlarning ijtimoiy-falsafiy mazmuni tahlil qilinadi. Mutafakkirning "Boburnoma", she'riy merosi va tarixiy faoliyatida aks etgan oilaviy qadriyatlar, ota-onaning tarbiyaviy burchi, farzand kamolotida ma'naviy-axloqiy omillarning o'rni ilmiy jihatdan yoritiladi. Tadqiqotda Boburning farzand tarbiyasiga doir fikrlari, insoniy fazilatlar, ilm-ma'rifat, vatanparvarlik, mas'uliyat va odob-axloq masalalari bilan uzviy bog'liqlikda tahlil etiladi. Shuningdek, mutafakkir tomonidan ilgari surilgan tarbiyaviy g'oyalarning zamonaviy oila instituti va yoshlar tarbiyasidagi ahamiyati ochib beriladi. Tadqiqot natijasida Bobur merosida ota-ona mas'uliyati barkamol avlodni voyaga yetkazishning muhim sharti sifatida talqin etilganligi hamda uning tarbiyaviy qarashlari bugungi kunda ham dolzarb ahamiyatga ega ekanligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: Zahiriddin Muhammad Bobur, Boburnoma, ota-ona mas'uliyati, farzand tarbiyasi, oilaviy qadriyatlar, ma'naviy-axloqiy tarbiya, barkamol avlod, komil inson, tarbiya falsafasi, vatanparvarlik.

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Kirish

Bugungi globallashuv va axborotlashuv sharoitida yosh avlodni ma'naviy-axloqiy jihatdan barkamol etib tarbiyalash, ularda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat tuyg'usini shakllantirish davlat va jamiyat oldida turgan ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Har qanday jamiyatning ma'naviy taraqqiyoti, avvalo, oiladagi tarbiya tizimi va ota-onaning o'z farzandlari oldidagi mas'uliyat darajasi bilan chambarchas bog'liqdir. Oila insonning ilk ijtimoiylashuv muhiti bo'lib, unda shakllangan axloqiy fazilatlar, hayotiy qarashlar va qadriyatlar keyingi shaxsiy hamda ijtimoiy faoliyatning muhim asosini tashkil etadi. Shu sababli ota-ona mas'uliyati va farzand tarbiyasi masalasi qadimdan mutafakkirlar, faylasuflar va ma'rifatparvarlar diqqat markazida bo'lib kelgan.

O'zbek xalqining boy ma'naviy merosida oila, ota-ona va farzand munosabatlariga oid qarashlar alohida o'rin tutadi. Ayniqsa, buyuk mutafakkir, shoir, tarixchi va davlat arbobi Zahiriddin Muhammad Bobur merosida ushbu masalalar chuqur ma'naviy-axloqiy mazmun kasb etadi. Boburning hayoti, ijodi va davlat boshqaruvidagi faoliyati uning inson kamoloti, oilaviy qadriyatlar va tarbiya masalalariga alohida e'tibor qaratganligini ko'rsatadi. Mutafakkir o'z asarlarida insonning ma'naviy yetukligi, axloqiy pokligi va jamiyat oldidagi mas'uliyatini oilaviy tarbiya bilan uzviy bog'liq holda talqin etadi.

Ayniqsa, Boburnoma asari Bobur dunyoqarashi, ma'naviy qadriyatlari va tarbiyaviy qarashlarini o'rganishda muhim manba hisoblanadi. Asarda muallifning ota-onasi, ustozlari, farzandlari va yaqinlariga bo'lgan munosabati orqali oilaviy tarbiyaning muhim tamoyillari o'z ifodasini topgan. Bobur o'z faoliyati va hayotiy tajribasi misolida farzandlarni ilm-ma'rifatli, vatanparvar, mard, adolatli va yuksak axloq egasi qilib tarbiyalash zarurligini ta'kidlaydi. Uning qarashlarida ota-onaning vazifasi nafaqat moddiy ta'minot bilan cheklanib qolmay, balki

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

farzandning ma'naviy kamoloti uchun mas'ul bo'lgan muhim tarbiyaviy institut sifatida namoyon bo'ladi.

Hozirgi davrda oilaviy qadriyatlarning transformatsiyaga uchrashi, axborot oqimlarining kuchayishi va turli madaniy ta'sirlarning ortib borishi natijasida yoshlar tarbiyasi bilan bog'liq qator muammolar yuzaga kelmoqda. Bunday sharoitda milliy ma'naviy merosga murojaat qilish, undagi tarbiyaviy g'oyalarni ilmiy jihatdan o'rganish va zamonaviy tarbiya amaliyotiga tatbiq etish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan Bobur merosida ota-ona mas'uliyati va farzand tarbiyasiga oid qarashlarni ijtimoiy-falsafiy jihatdan tahlil qilish dolzarb ilmiy vazifalardan biri hisoblanadi.

Bobur tomonidan ilgari surilgan tarbiyaviy g'oyalar bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Uning qarashlarida farzand tarbiyasi shaxs kamolotining asosiy omili, ota-ona mas'uliyati esa jamiyat taraqqiyoti va ma'naviy barqarorlikning muhim sharti sifatida talqin etiladi. Mazkur yondashuvlar zamonaviy oila pedagogikasi, tarbiya falsafasi va ma'naviy-ma'rifiy faoliyatni takomillashtirishda muhim nazariy manba bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Zahiriddin Muhammad Bobur merosi o'zining tarixiy, adabiy, siyosiy va ma'naviy ahamiyati bilan nafaqat o'zbek, balki jahon ilmiy jamoatchiligi e'tiborini ham doimo o'ziga jalb qilib kelmoqda. Bobur shaxsiyati va faoliyatiga bag'ishlangan tadqiqotlarda uning davlat arbobi, sarkarda, shoir va tarixchi sifatidagi xizmatlari keng yoritilgan bo'lsa-da, mutafakkirning ota-ona mas'uliyati va farzand tarbiyasiga oid qarashlari alohida ilmiy tadqiqot obyekti sifatida nisbatan kam o'rganilgan. Shu bois Bobur merosidagi tarbiyaviy g'oyalarni ijtimoiy-falsafiy nuqtai nazardan tahlil qilish muhim ilmiy ahamiyatga ega.

Bobur merosini o'rganishda asosiy manba sifatida "Boburnoma" asari alohida o'rin tutadi. Ushbu asarda muallifning oilasi, ota-onasi, farzandlari va yaqinlariga bo'lgan munosabati, shuningdek, insoniy fazilatlar, axloqiy me'yorlar va

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

tarbiyaviy qadriyatlar haqida qimmatli ma'lumotlar uchraydi. Tadqiqotchilar "Boburnoma"ni nafaqat tarixiy memuar asar, balki ma'naviy-axloqiy qarashlar mujassamlashgan muhim manba sifatida ham baholaydilar. Asarda ota-onaga hurmat, nasl tarbiyasi, ilmga intilish, vatanparvarlik va mas'uliyat kabi qadriyatlarning yuksak darajada ulug'lanishi Bobur dunyoqarashining muhim jihatlaridan biri hisoblanadi.

Boburshunoslikka oid ilmiy tadqiqotlarda mutafakkirning insonparvarlik va axloqiy qarashlariga alohida e'tibor qaratilgan. Xususan, adabiyotshunos olimlar Bobur she'riyati va nasriy merosida inson kamoloti, odob-axloq, ma'naviy yetuklik va komil inson g'oyalarining o'rnini haqida qator ilmiy xulosalarni ilgari surganlar. Ushbu tadqiqotlarda Bobur shaxs kamolotining asosiy omillaridan biri sifatida oilaviy tarbiyani e'tirof etgani qayd etiladi.

O'zbek olimlari tomonidan amalga oshirilgan tadqiqotlarda Bobur merosining ma'naviy-ma'rifiy ahamiyati, yoshlar tarbiyasidagi o'rnini va milliy qadriyatlarni shakllantirishdagi roli keng yoritilgan. Jumladan, Boburning ilm-ma'rifatga bo'lgan munosabati, farzandlarni bilimli va yuksak axloqli qilib tarbiyalash haqidagi qarashlari bugungi ta'lim va tarbiya tizimi bilan bog'liq holda tahlil qilingan. Ayrim tadqiqotlarda mutafakkirning ota-onalik mas'uliyati haqidagi qarashlari sharqona tarbiya an'analari va islomiy qadriyatlar bilan uzviy bog'liqlikda o'rganilgan.

So'nggi yillarda oila institutini mustahkamlash, yoshlarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash va ma'naviy tahdidlarga qarshi immunitetni shakllantirish masalalariga bag'ishlangan tadqiqotlarda ham Bobur merosiga murojaat qilinmoqda. Ushbu ishlarda mutafakkirning farzand tarbiyasiga oid fikrlari zamonaviy tarbiya nazariyasi nuqtai nazaridan tahlil qilinib, uning qarashlari barkamol avlodni shakllantirishning muhim ma'naviy manbalaridan biri sifatida baholanmoqda.

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, Bobur merosining tarixiy, adabiy va ma‘naviy jihatlari keng o‘rganilgan bo‘lsa-da, ota-ona mas‘uliyati va farzand tarbiyasiga oid qarashlarining ijtimoiy-falsafiy mohiyati yetarli darajada kompleks tadqiq etilmagan. Xususan, Bobur tomonidan ilgari surilgan tarbiyaviy tamoyillarning zamonaviy oila instituti, yoshlar tarbiyasi va ma‘naviy xavfsizlik masalalari bilan bog‘liq jihatlari chuqur ilmiy tahlilni talab qiladi.

Shu nuqtai nazardan, Bobur merosida ota-ona mas‘uliyati va farzand tarbiyasiga oid g‘oyalarni zamonaviy ijtimoiy-falsafiy yondashuvlar asosida o‘rganish nafaqat tarixiy-ma‘naviy merosni anglashga, balki bugungi jamiyatda sog‘lom oilaviy muhitni shakllantirish, yosh avlodni ma‘naviy barkamollik ruhida tarbiyalash va milliy qadriyatlarni rivojlantirishga xizmat qiluvchi ilmiy xulosalarni ishlab chiqishga imkon beradi.

Zahiriddin Muhammad Bobur merosini tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, mutafakkirning ijtimoiy-falsafiy qarashlarida ota-ona mas‘uliyati va farzand tarbiyasi masalalari muhim o‘rin egallaydi. Bobur inson kamolotining asosiy omillaridan biri sifatida oilani e‘tirof etadi hamda shaxsning axloqiy, ma‘naviy va intellektual shakllanishida oilaviy muhitning hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ta‘kidlaydi. Uning asarlarida aks etgan tarbiyaviy g‘oyalar bugungi kunda ham o‘zining nazariy va amaliy ahamiyatini saqlab qolgan.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, Bobur qarashlarida ota-ona farzand tarbiyasining birlamchi va eng muhim subyekti sifatida namoyon bo‘ladi. Mutafakkirning fikricha, farzandning kelajakdagi hayotiy pozitsiyasi, axloqiy qiyofasi va jamiyatdagi o‘rni ko‘p jihatdan oilada berilgan tarbiyaga bog‘liqdir. Shu sababli ota-onalar nafaqat farzandning moddiy ehtiyojlarini qondirishlari, balki uning ma‘naviy dunyosini boyitish, ilmga qiziqishini oshirish va yuksak insoniy fazilatlarni shakllantirish uchun ham mas‘uldirlar.

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

“Boburnoma”da Boburning o‘z ota-onasi va yaqin qarindoshlariga bo‘lgan hurmati, ehtiromi va sadoqati orqali sharqona oilaviy qadriyatlarning yuksak namunasi namoyon bo‘ladi. Ayniqsa, ota-onaga hurmat, ularga sadoqat va ehtirom ko‘rsatish masalalari mutafakkir dunyoqarashining muhim tarkibiy qismi sifatida aks etgan. Bu esa oilada farzand tarbiyasining eng muhim yo‘nalishlaridan biri kattalarga hurmat va ehtirom tuyg‘usini shakllantirish ekanligini ko‘rsatadi.

Tadqiqot natijalari Bobur qarashlarida ilm-ma‘rifatning tarbiyaviy ahamiyati alohida o‘rin tutishini ko‘rsatdi. Mutafakkir ilmni inson kamolotining asosiy mezon sifatida baholaydi va yoshlarni bilim olishga, dunyoni anglashga hamda doimiy izlanishga undaydi. Uning fikricha, ota-onaning eng muhim vazifalaridan biri farzandni ilm-ma‘rifatga yo‘naltirish, unda mustaqil fikrlash va bilishga intilish ehtiyojini shakllantirishdan iboratdir. Bu g‘oya zamonaviy ta‘lim va tarbiya tizimining asosiy tamoyillari bilan hamohangdir.

Xulosa:

Zahiriddin Muhammad Bobur merosini o‘rganish shuni ko‘rsatadiki, mutafakkirning ota-ona mas‘uliyati va farzand tarbiyasiga oid qarashlari yuksak ma‘naviy-axloqiy mazmun kasb etadi. Bobur oila institutini inson kamolotining asosiy omillaridan biri sifatida baholab, unda shakllanadigan tarbiyaviy muhitni shaxsning kelajakdagi hayoti va faoliyatini belgilovchi muhim omil deb hisoblaydi. Shu jihatdan uning tarbiyaga oid qarashlari nafaqat o‘z davri uchun, balki bugungi jamiyat uchun ham dolzarb ahamiyatga ega.

Maqolada olib borilgan tahlillar asosida Boburning farzand tarbiyasiga oid qarashlarida ilm-ma‘rifat, axloqiy yetuklik, adolat, halollik, mardlik, sabr-toqat va vatanparvarlik kabi fazilatlar markaziy o‘rin egallashi aniqlandi. Mutafakkir ushbu sifatlarni barkamol insonni shakllantirishning muhim mezonlari sifatida e‘tirof

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

etadi. Shu sababli uning tarbiyaviy g'oyalari yosh avlodni komil inson etib voyaga yetkazishning muhim ma'naviy manbalaridan biri hisoblanadi.

Tadqiqot davomida Bobur merosidagi ota-ona va farzand munosabatlariga oid qarashlar milliy va umuminsoniy qadriyatlarining uyg'unlashgan ifodasi ekanligi ham asoslandi. Ota-onaga hurmat, oilaga sadoqat, qarindoshlik rishtalarini qadrlash va insoniylik tamoyillariga amal qilish haqidagi g'oyalar bugungi kunda ham o'z tarbiyaviy ahamiyatini yo'qotmagan. Ayniqsa, globallashuv va axborotlashuv jarayonlari kuchayib borayotgan hozirgi davrda Bobur tomonidan ilgari surilgan ma'naviy-axloqiy tamoyillar yoshlar ongida milliy o'zlikni anglash va ma'naviy immunitetni shakllantirishda muhim o'rin tutadi.

Shuningdek, Bobur merosining ijtimoiy-falsafiy tahlili shuni ko'rsatdiki, mutafakkir tarbiyani nafaqat oila doirasidagi masala, balki jamiyat taraqqiyoti bilan uzviy bog'liq bo'lgan ijtimoiy hodisa sifatida talqin etadi. Uning fikricha, sog'lom oilada tarbiyalangan avlodgina davlat va jamiyat ravnaqiga munosib hissa qo'sha oladi. Shu bois ota-ona mas'uliyatining kuchayishi va farzand tarbiyasining samarali tashkil etilishi jamiyat barqarorligi hamda ma'naviy taraqqiyotining muhim sharti hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, Zahiriddin Muhammad Bobur merosida ota-ona mas'uliyati va farzand tarbiyasi masalalari chuqur falsafiy, axloqiy va ijtimoiy mazmunga ega bo'lib, barkamol avlodni shakllantirishga qaratilgan yaxlit tarbiya konsepsiyasini o'zida mujassamlashtiradi. Ushbu merosdan samarali foydalanish zamonaviy oila institutini mustahkamlash, yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash hamda jamiyatning ma'naviy salohiyatini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Bobur Z.M. Boburnoma. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019. – 560 b.
2. Bobur Z.M. Devon. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2008. – 384 b.
3. Valixo‘jayev B. Mumtoz siymolar. – Toshkent: Yozuvchi, 2002. – 320 b.
4. Hasanov S. Bobur va boburiylar ma‘naviy merosi. – Toshkent: Fan, 2011. – 224 b.
5. Komilov N. Tafakkur karvonlari. – Toshkent: Ma‘naviyat, 1999. – 320 b.
6. Jo‘rayev N. Tarix falsafasining nazariy asoslari. – Toshkent: Ma‘naviyat, 2008. – 408 b.
7. Otamurodov S., Yusupov E., Baratov Sh. Ma‘naviyat asoslari. – Toshkent: O‘zbekiston, 2013. – 336 b.
8. Quronov M. Oila ma‘naviyati va milliy tarbiya. – Toshkent: Ma‘naviyat, 2015. – 256 b.